

М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті

«БЕКІТЕМІН»

М.Әуезов атындағы ОҚУ
Басқарма төрағасы-ректор

Д. Қожамжарова

«07» 12 2021ж.

**«М.ӘУЕЗОВ атындағы
ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН
УНИВЕРСИТЕТІ» КОММЕРЦИЯЛЫҚ ЕМЕС АКЦИОНЕРЛІК
ҚОҒАМЫНЫҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ АДАЛДЫҚ
ЕРЕЖЕСІ**

М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің академиялық адалдық ережесі – бұл білім беру бағдарламасын игеру және білім беру қызметін жүзеге асыру кезінде, соның ішінде жазбаша жұмыстарды орындауда (бақылау, курстық, эссе, дипломдық, диссертациялық), білім беру процесіне қатысушылардың өзара қарым-қатынастарында өз көзқарасын білдіру кезінде мінез-құлық нормаларын қалыптастыратын қағидалар мен құндылықтар жиынтығы.

М.ӘУЕЗОВ атындағы ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН УНИВЕРСИТЕТІНІҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ АДАЛДЫҚ ЕРЕЖЕСІ

Академиялық адалдық саясаты оқу процесінің ажырамас бөлігі болып табылады. Оның ережелері М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің Миссиясы және Академиялық саясатымен тығыз байланыста болады.

Академиялық адалдық саясаты білім беру процесін оңтайландыру үшін оқыту мен оқудың тәжірибеде жинақталған өзгерістерін ескере отырып, жыл сайын қайта қарауға жатады.

1. Жалпы ережелер

1. Университеттің даму Стратегиясы, ОҚУ Жарғысына сәйкес дайындалған М.Әуезов атындағы ОҚУ ПОҚ мен қызметкерлерінің, білім алушыларының академиялық адалдықты сақтау ережесі (әрі қарай – Ереже) білім беру процесіндегі академиялық адалдық қағидаларын, университет қоғамдастығы мүшелерінің құқықтары мен міндеттерін бекітеді, академиялық адалдықты бұзушылық түрлерін, оларды жасаған жағдайда шара қолдану тәртібін анықтайды.

2. Осы Ереженің мақсаты – университет ПОҚ мен қызметкерлерінің, білім алушыларының адалдық, өз еңбегі мен өзге адамдар еңбегінің нәтижесіне құрмет және сыйластық қатынас туралы түсінігін қалыптастыру, ашық, шынайы және сенімді қатынас орнату, оқу қызметі нәтижесін оны жасаушының интеллектуалдық меншігі деп мойындау және интеллектуалдық меншікке сәйкес қатынасқа тәрбиелеу.

3. Бұл Ереже тек академиялық қызметке қолданылады. Кейбір жағдайларда білім алушылардың академиялық, сонымен бірге академиялық емес сипаттағы өзге ережелерді бұзуымен байланысты сұрақтары қарастырылуы мүмкін. Мұндай жағдайда білім алушыларға осы Ережеде көрсетілген, сонымен бірге университеттің өзге де ережелерінде қарастырылған шаралар қолданылады.

4. Университет «Академиялық адалдық ережесінің» сақталуын талап етеді. Академиялық адалдыққа жат әрекеттің кез-келген көрінісі университет құндылықтары жүйесіне қайшы келеді. Академиялық оқу процесінің тұтастығы мен берілетін академиялық дәреже сапасы тікелей білім сапасына байланысты. Оқытушы тарапынан да, білім алушы тарапынан да адалдыққа жат әрекет оқу үрдісі мен оның нәтижесіне кері әсерін тигізуі мүмкін. Академиялық адалдық қағидаларын бұзған университет қызметкерлері мен білім алушыларына тиісті шаралар қолданылады.

5. Ережеде келесі түсініктер қолданылады:

1) **академиялық адалдық** - бұл білім беру бағдарламасын игеру және білім беру қызметін жүзеге асыру кезінде, соның ішінде жазбаша жұмыстарды орындауда (бақылау, курстық, эссе, дипломдық, диссертациялық), білім беру үрдісіне қатысушылардың өзара қарым-

катынастарында өз көзқарасын білдіру кезінде мінез-құлық нормаларын қалыптастыратын қағидалар мен құндылықтар жиынтығы.

2) **білім беру процесінің қатысушылары** – білім алушылар, профессор-оқытушылар құрамы, әкімшілік-басқарушылық және оқу-қосалқы құрам.

3) **жалпы бақылау** – университетте білім беру процесінде ағымдық, межелік, қорытынды бақылау және мемлекеттік қорытынды аттестациялауды өткізу кезінде қолданылатын мониторинг процедуралары.

4) **құжаттамалық бақылау** – бұрмалауды алдын-ала ескерту мақсатында құжаттардың толықтылығын, дәлдігін зерделеу және талдау негізінде жүргізілетін бақылау түрі.

5) **бағаланатын жұмыс:**

- білім алушының ағымдық бағалауды өткізу барысында оқытудың белгілі бір кезеңі аралығындағы оның оқу жетістіктерін бағалау үшін орындаған жұмысы немесе тапсырмасы (ауызша сұрау, жазбаша жұмыс, эссе, далалық жұмыстар, лабораториялық жұмыстар, практикалық жұмыстар, өзіндік жұмыстар, зерттеу жұмыстары, жоба және т.б.);

- білім алушымен қорытынды бағалауды өткізу кезінде оқу семестрінде білім алушының жетістіктер деңгейін анықтау үшін орындалған жұмысы (бақылау, жазбаша жұмыстар, тесттер, сынақтар, зерттеу жұмыстары, жоба, дипломдық жұмыс және т.б.);

6. ОҚМУ декандары, ПОҚ, эдвайзерлер, тәлімгерлер білім алушыларды осы Ережемен келесі жағдайларда таныстыруға міндетті:

1) құжаттарды қабылдау кезінде білім алушының қол қойдыра отырып;

2) ОҚМУға қабылдау туралы өтініш беру кезінде білім алушының қол қойдыра отырып;

3) тәлімгерлік сағаттарда.

7. Бұл Ереже М.Әуезов атындағы ОҚУ әкімшілігі, ПОҚ, қызметкерлері, білім алушылары, олардың заңды өкілдері – университеттік қоғамдастықтың барлық мүшелері үшін орындалуы міндетті.

Академиялық адалдық талаптарының сақталуына бақылау жүргізуші субъектілер:

ПОҚ, бітіруші кафедралар, Факультеттер/ Жоғары мектеп деканаттары, Тіркеушілер кеңсесі, Цифрландыру департаменті өз құзіреттілігі шеңберінде академиялық адалдық ережесі талаптарының сақталуын қамтамасыз етеді және бақылайды.

Академиялық адалдық талаптарын бұзғаны үшін жауаптылыққа тартуға құзіретті субъекті - Академиялық адалдық мәселелері жөніндегі комиссия.

2. Академиялық адалдық қағидалары

Бұл Ереже қағидалары мыналарға қатысты қолданылады:

- барлық тіркелген білім алушыларға;

- осы Ереженің немесе университеттің өзге Ережесінің талаптарын болжам бойынша бұзғаны үшін уақытша шеттетілген білім алушыларға;

- жетекшілер мен әкімшілік-басқарушылық құрам қызметкерлері;

- оқу-қосалқы құрам қызметкерлері.

Академиялық адалдықтың негізгі қағидалары болып табылады:

1) **адалдық** – білім алушылардың бағаланатын және бағаланбайтын жұмыстарды адал, мұқият орындауы. Адалдықты негізгі құраушылар тәртіптілік және еңбексүйгіштік болып табылады.

2) **автордың және оның құқық мұрагерлерінің (мирасқорлары) құқығын қорғауды жүзеге асыру** – өзгенің сөзін, ойын дұрыс жеткізу және бағаланатын жұмыста ақпараттың қайнар көзін көрсету арқылы авторлық құқық объектісі болып табылатын туындыларды қорғау және авторлық құқықты мойындау;

3) **ашықтық** – мөлдірлік, өзара сенім, ПОҚ мен оларға теңестірілген тұлғалар және білім алушылар арасында еркін ақпарат және идея алмасу;

4) **білім алушылардың құқықтары мен бостандықтарын құрметтеу** – білім алушылардың пікірін және идеяларын еркін жеткізуі;

5) **теңдік** – осы ереже талаптарын сақтау бойынша әр білім алушының міндеттілігі және оларды бұзғаны үшін теңдей жауаптылық.

3. Білім беру процесіне қатысушылардың құқықтары мен міндеттері

Білім алушылардың құқығы бар:

1) осы Ережемен танысуға;

2) оқу процесінде өз ойын еркін жеткізуге, ғылыми және оқу ақпараттары мен идеяларын алу-тарату еркіндігіне. Бұл бостандықтарды іске асыру этика нормаларын, сондай-ақ заңда көзделген ұлттық қауіпсіздікті, аумақтық тұтастықты немесе қоғамдық тәртіпті, өзге тұлғалардың құқықтары мен беделін қорғау, т.б. шектеулерді сақтау қажеттілігімен қоса жүреді;

3) Академиялық адалдық ережесін бұзғаны үшін негізсіз айыпталудан барлық заңды тәсілдермен қорғану.

Білім алушылар міндетті:

Өзгенің интеллектуалдық меншігін пайдалануға қатысты негізгі қағидаларды сақтау және құрметтеу.

Этикалық стандарттарды қабылдау және оларды қатаң ұстану. Жұмыстың кез-келген түрінде ауызша және жазбаша нысанда, межелік және қорытынды бағалау кезінде барлық қағидаларды сақтау.

Ынтымақтастық пен сөз байласудың айырмашылығын түсіну және сөз байласу нәтижесінде алынған жұмысты ұсынбау.

Ұсынылып отырған жұмыс білім беру жобасына қатысушының жеке жұмысы екенін естен шығармау.

Өзгелер туындыларынан үзінділер қолдану кезінде өзгенің ойын жеткізудің дәйексөз сияқты түрін қолдану;

Зерттеу жұмысын, эссе, жазбаша өтініштер жазу кезінде автор мен туынды, нақты ойлар қайдан алынғаны көрсетілетін ескертулер қолдану. Жұмыстың соңында міндетті түрде барлық ақпараттық ресурстар көрсетілген

әдебиеттер тізімін жазу. Сонымен бірге барлық ақпараттық қайнар көздер ұсынылатын қосымша жасалуы мүмкін.

Өз курстастарына жеке мақсаттарына пайдалану үшін өзінің материалын, орындаған жұмысын ұсынуға жол берілмейді.

Академиялық адалдыққа жат қылық көріністері үшін жауаптылықты білу және осы ереже аясында білім алушыға шаралар қолданылатынына дайын болу.

Барлық тапсырмаларды мерзімінде орындау.

Аудиториялық сабақтар мен кеңес берулерге тұрақты және уақытылы катысу.

ПОҚ құқылы:

1. Білім беру процесі катысушыларынан академиялық адалдықтың негізгі қағидаларын сақтауды талап етуге;

2. Оқыту процесінде өз ойын еркін жеткізуге, ғылыми және оқу ақпараттары мен идеяларын алу-тарату еркіндігіне. Бұл бостандықтарды іске асыру этика және корпоративтік нормаларды, сондай-ақ заңда көзделген ұлттық қауіпсіздікті, аумақтық тұтастықты немесе қоғамдық тәртіпті, өзге тұлғалардың құқықтары мен беделін қорғау, т.б. шектеулерді сақтау қажеттілігімен қоса жүреді;

3. Оқу және ғылыми-зерттеу жұмыстарына сараптама жүргізу (реферат, курстық жұмыс, эссе, тәжірибе есебі, дипломдық жұмыс, магистірлік және докторлық диссертациялар, жариялауға ұсынылған ғылыми мақалалар), оқыту процесінде білім алушының дайындаған жұмысын бағалау.

ПОҚ міндетті:

Академиялық адалдық қағидаларын өз жұмыс тәжірибесіне енгізуге ықпал ету; академиялық адалдыққа жат қылық көріністерін алдын-ала ескерту; әрбір академиялық адалдыққа жат қылық көріністерінің қатаң есебін жасау; мұндай жағдайларда деканатты хабардар ету; қажет болған жағдайда ЖОО әкімшілігіне көмек сұрап жүгіну.

Білім алушыларға үлгі болу; барлық пайдаланылған материалдарға нақты ақпараттың қайнар көзін көрсету; білім алушыларды тәртіптік шараларды қолдану және тәртіптік шараларды жою тәртібі туралы хабардар ету; «зияткерлік меншік» тұжырымының мағынасын түсіндіру.

Білім алушыларды әдеп пен тұрақты дамытуға негізделген зияткерлікке және адамгершілікке үйрету үшін жағдай жасау; пайдаланған әдебиеттер тізімін, ескертулерді, сілтемелерді рәсімдеу әдістерін үйрету.

Оқытудың стратегиясы мен күтілетін нәтижелерін пәндік топтар ішінде келісу.

Қазақстан Республикасының аумағында, сонымен қатар әлемдік қауымдастықта қолданылатын авторлық құқықтарды қорғау туралы нормативтік құжаттарды зерделеу.

Академиялық адалдықты қолдауға қатысты сұрақтар бойынша семинарлар мен практикалық сабақтарға қатысу.

Сабақты, кездесуді жүргізу барысында өзгелердің сөздері мен ойларын жеткізу әдістеріне мән беру.

Университеттің корпоративтік этика Кодексі және ішкі тәртіп ережелері нормаларын сақтау.

Университеттің әкімшілік-басқарушылық құрамы құқылы:

1) өз күзіреттілігі шегінде академиялық адалдық қағидаларын қамтамасыз ету бойынша құрылым жұмысын реттейтін және білім беру процесі қатысушыларының бәрі үшін орындалуы міндетті актілер шығаруға;

2) оның күзіреттілігіне қатысты сұрақтарды талқылау және шешу бойынша университеттің кез-келген құрылымдық бөлімшесінің жұмысына қатысуға;

3) университеттің және факультеттің алқалы органдары қарауына академиялық адалдық қағидаларын жетілдіру бойынша ұсыныстар енгізуге.

Университеттің әкімшілік-басқарушылық құрамы міндетті:

Академиялық адалдық Ережесін сақтау.

Ереже нормалары бұзылған жағдайда осы Ережеде көзделген шаралардың қолданылуы бойынша жұмыстарды үйлестіру.

Білім беру процесі қатысушыларының академиялық адалдықты сақтауын өз күзіреті шегінде бақылау және мониторинг жүргізу.

Университеттің барлық қызметкерлері мен білім алушыларына қатысты дұрыс ұстанымды сақтау.

ПОҚ -на біліктілікті арттыруға және даярлауға мүмкіндіктер ұсыну.

Академиялық адалдықты бұзушылық фактілерін анықтау барысында пайда болған даулы жағдайларды осы Ережеге, университеттің корпоративтік этика Кодексіне, университеттің ішкі тәртіп Ережелеріне, сондай-ақ қолданыстағы заңнама талаптарына сәйкес шешу.

Академиялық адалдық Ережесін бұзудың кез-келген мүмкіндіктеріне қарсы тұру және олардың сөзсіз сақталуын, соның ішінде университетпен бекітілген лауазымдық нұсқаулықтарға сәйкес қамтамасыз ету.

Академиялық адалдық қағидаларын бұзудың әр жағдайының қатан есебін жүргізу.

Университеттің корпоративтік этика Кодексі және ішкі тәртіп Ережелері нормаларын сақтау.

Университеттің оқу-қосалқы құрамы құқылы:

1) ағымдағы тапсырмалар және оларды сапалы орындау үшін қажет мерзімдер туралы нақты ақпарат алуға.

Университеттің оқу-қосалқы құрамы міндетті:

Академиялық адалдық Ережесін сақтау;

Білім беру процесіне қатысушыларды академиялық адалдық Ережелеріндегі өзгерістер мен ережені бұзушылық туралы уақытылы хабардар ету;

Ағымдағы, аралық, қорытынды бақылау, сынақ кітапшасы, курстық жұмыстар тізбелері, есептерді қорғау мен оқу процесінің өзге де құжаттары нәтижелерін номенклатуралық құжаттамамен рәсімдеуді қамтамасыз ету.

4. Академиялық адалдығы бұзушылық түрлері:

Осы Ережемен университет білім алушылары, оқытушылары мен қызметкерлерінің академиялық адалдық ережелерін бұзуының келесі түрлері қарастырылған:

1) плагиат:

- басқа дереккөздердегі материалдарды авторды растамай немесе қайнар көзді көрсетпей идеялар мен сөздерді қасақана немесе абайсызда, толық немесе ішнара пайдалану;

Плагиат келесі нысандарда көрініс табуы мүмкін:

- дереккөздерді сәйкес тыныс белгілерді пайдаланбай (жақша) және / немесе дереккөзді көрсетпей дәйектеу;
- дереккөзді көрсетпей дереккөзді өзгертіп айту;
- біреудің идеясын немесе дәлелдерін авторға сілтеме көрсетпей пайдалану;
- толық немесе ішнара өзге адаммен немесе өзге білім алушымен жазылған жазбаша жұмысты ұсыну;
- Интернеттен алынған курстық/дипломдық жұмысты ұсыну;
- басқа курсқа арналған тапсырма ретінде орындалған курстық жұмысты ұсыну;

2) сөз байласу:

- бағаланатын кез-келген жұмысты басқа қатысушы үшін орындау;

3) алдау:

- бағаланатын жұмысты басқа білім алушыдан көшіру;
- осыған дейін бағаланған жұмысты қайталау, қайта ұсыну, тапсыру;
- бағаланатын жұмысты орындамаған жағдайда, уақытылы орындамаған жағдайда жалған сылтаулар айту;
- топтық жұмыс қарастырылмаған бағаланатын жұмысты екі немесе одан көп білім алушылардың орындауы;
- басқа білім алушыларға саналы түрде көмек беру: оған өзінің бағаланатын жұмысынан көшіріп алуға мүмкіндік беру, тұспалдап айту, алдау парағын, оқулықтарды және т.б. пайдалану;
- өзгенің бағаланатын жұмысын өзінің жұмысы ретінде ұсыну.

4) бағаланатын жұмыстағы мәліметтерді, бағаны бұрмалау:

- тапсырма жауаптары нәтижесін, бағаны бұрмалау;
- зерттеуді орындау барысында сұрау, сауалнамалар және өзге де әдістер нәтижесін және өлшемдерін бұрмалау (толықтырып жазу, көшіру, түзету);

- жазбаша бақылау жұмыстары бағасын көтермелеу;
- өзге білім алушының бағаланатын жұмысын қасақана бұрмалау немесе кұрту;
- ұжымдық жұмыс түрлеріне қатысудан тапсыра алмай қалған жағдайдағы жауапкершіліктен жалтару мақсатында және/немесе басқалардың көмегі арқылы лайықсыз баға алуға қасақана ұмтылу;
- қандай да бір артықшылықтар алу мақсатында дәлелді себепсіз бағалауды анықтайтын оқу күнінде келмеу;

5) бағаланатын жұмыстардың жауаптарын заңсыз жолмен иемдену:

- бағаланатын жұмысты орындау барысында жауаптарын беру;
- өзге қатысушылардың, педагог жұмыскердің немесе қызметкердің көмегімен жұмысты бағалау өткізілгенге дейін (жауаптары көрсетілген тест сұрақтары, емтихан билеттері мен тапсырмаларың жазбаша жұмыс үшін тапсырмалар) толық немесе ішнара мәліметтерді алу;
- өз жұмысы ретінде ұсыну үшін бағаланатын жұмысты сатып алу немесе алудың басқа да жолдары (курстық, дипломдық жұмыстар, магистірлік диссертациялар және т.б)
- дайын бағаланатын жұмысты сату және/немесе сатып алуға көмектесудің өзге де жолдары;

б) ақпараттар мен құрылғыларды құқыққа қайшы қолдану:

- бағаланатын бақылау жұмыстарын орындау, тестілеу барысында электронды, цифрлық, қағаз жеткізгіштер, техникалық құрылғылардағы ақпараттарды пайдалану;
- бағаланатын жұмыстың кез-келген жауаптарын электронды почтадан, компьютерден, және т.б жүктеуді қоса алғанда түрлі жолдармен алу;
- педагог қызметкердің бағаланатын жұмысқа қатысы бар қағаз немесе электрондық жеткізгіштердегі мәліметтерін кабинеттен алып шығу және/немесе компьютерден көшіріп алу.

7) аудиториялық сабақтар мен кеңес берудің тұрақсыздығы;

8) академиялық құжаттардағы жазбалар мен мәліметтерді бұрмалау, өз бетінше өзгерту, лауазымды немесе жауапты тұлға қолтаңбасын, мөрін қою, жалған құжат дайындау және өткізу.

Университет білім алу үшін қауіпсіз жағдайды қамтамасыз етуге міндеттенеді. Ереже талаптарын бұзу деп оқытушының, лаборанттың немесе тьютордың сабаққа немесе кеңес беруге қатыспауға бағытталған деп бағалаған білім алушының әрекеті немесе мінез-құлқы танылады. Оқытушының аудиториялық сабаққа жүйелі түрде келмеуі (денсаулық жағдайынан басқа себеппен) немесе сабақты өтуден жалтарған әрекеті (әрекетсіздігі) тұрақсыздық ретінде танылады. Сабақтан немесе кеңес беруден тыс тәртіпті бұзу университеттің басқа Ережелерімен қаралады, бірақ кейбір жағдайларда осы Ереже талаптарының да әрекет етуі мүмкін.

5. Процедуралар

Академиялық адалдықты бұзушылық анықталуы мүмкін:

- 1) ағымдағы бағалауды жүзеге асыру кезінде;
- 2) қорытынды бағалауды жүзеге асыру кезінде;
- 3) ғылыми және әдістемелік жұмыстарды орындау кезінде;
- 4) лауазымдық міндеттерді орындау кезінде.

Плагиатты болдырмау үшін білім алушылардың жазбаша жұмыстарының барлық түрі (курстық, дипломдық, диссертациялық) жұмыстың түпнұсқалылығы деңгейін анықтауға тексеруден өтеді. Тексерудің тәртібі мен процедурасы университетпен анықталады.

Академиялық адалдыққа жат қылық анықталған жағдайда университет әкімшілігі материалдардың объективті қаралуына жауапты болып табылады және тәртіптік жауапкершіліктің келесі түрлерін қолдануға міндетті:

А. ПОҚ қызметі:

ПОҚ академиялық адалдыққа жат қылықты толыққанды анықтап, ЖОО үйлестірушісіне береді.

Оқиға бекітілген үлгіге сәйкес шағым нысанында жазылуы керек.

Болжамдалған бұзушылыққа қатысты барлық дәлелдер оны кафедра меңгерушісі, факультет деканы немесе академиялық тұтастықты қамтамасыз етуге жауапты университет әкімшілігі мүшелері талап еткенге дейін оқытушыда сақталуы тиіс.

Парақорлық, алдау, білім алушының бағаланатын жұмысын орындау барысында мәліметтерді бұрмалау, курстық, дипломдық жұмыстарды, магистрлік диссертацияларды сату анықталған жағдайда университет оқытушысы/қызметкері жұмыстан шығаруға дейінгі тәртіптік жауапкершілікке тартылады.

Академиялық адалдыққа жат қылықтарды қарау үшін *Академиялық адалдық мәселелері жөніндегі Комиссия* құрылады.

Б. Білім алушылардың академиялық адалдыққа жат әрекеті жағдайларын дәлелдеу

Білім беру процесінің қатысушылары академиялық адалдық қағидаларын бұзғаны үшін моральдық және тәртіптік жауапкершілік жүктелетінін есте сақтауы керек.

Плагиат, курстық, дипломдық жұмыстарды, магистрлік диссертацияларды сатып алу және сату қарапайым ереже талаптарын бұзу шегінен шығу деп қарастырылады және қоғамдастыққа қатысты күрделі бұзушылық деп қабылданып, өзгенің материалдарын пайдаланғаны үшін жазалауға жатады.

Аталған академиялық адалдықты бұзушылық тізімі толық деп танылмайды және қажеттілік шегінде толықтырылуы мүмкін.

Академиялық адалдыққа жат қылық бірінші рет анықталған жағдайда білім алушының жұмысының күші жойылады, ПОҚ жұмыс бойынша ауызша немес жазбаша түсіндірме бере алады. Академиялық адалдыққа жат қылық

екінші рет анықталған жағдайда, білім алушының жұмысы бағаланбайды. Академиялық адалдыққа жат қылық дерегін карау нәтижесі бойынша білім алушыға бірқатар шаралар қолданылуы мүмкін.

Академиялық адалдыққа жат қылықтың келесі жағдайлары білім алушының жоғарғы оқу орнынан шығарылуына әкеп соқтыруы мүмкін.

Тәртіптік жауаптылық түрлері:

1. **Сөгіс:** ережені бұзғаны үшін кінәлайтын жазбаша мәлімдеме. Академиялық адалдық ережесін бірінші рет бұзған жағдай үшін де ең жеңіл жауаптылық деп саналады.

2. **Тәртіптік ескерту:** бұзушылық орын алғаны және ережені қайта бұзу күрделі тәртіптік шараларды қолдануға әкеп соқтыратыны туралы ауызша немесе жазбаша хабарлау;

3. **Сынақ мерзімі:** білім алушылар белгілі бір шарт бойынша оқитын, ал жоғарғы оқу орны қызметкерлері белгілі бір шарттар бойынша жұмыс жасайтын уақыт аралығы. Ереже талаптарының алдағы уақытта бұзылуы білім алушының оқудан шығарылуына және қызметкердің жоғары оқу орнынан жұмыстан шығарылуына алып келеді;

4. **Оқудан шығару:** білім алушыны жоғары оқу орны ережелерін бұзғаны үшін оның оқу орнында білім алуы токтатылғанын хабарлайтын жазбаша мәлімдеме.

5. **Жұмыстан шығару:** жоғары оқу орны ережелерін бұзғаны үшін қызметкермен еңбек шартының токтатылғаны туралы хабарлайтын жазбаша мәлімдеме.

Бұл ереже талаптарын білмеу негізді деп танылмайды және жауапкершіліктен босатпайды.

6. Академиялық адалдық мәселелері жөніндегі комиссия

Академиялық адалдық мәселелері жөніндегі Комиссия (әрі қарай-Комиссия) білім беру процесіне қатысушылардың құқығын қорғауды қамтамасыз етуші тәуелсіз сарапшы орган ретінде құрылады және М.Әуезов атындағы ОҚУ білім алушыларының оқу қызметінің, ПОҚ ның оқу-әдістемелік және ғылыми қызметінің нәтижелерінің моральдық-этикалық бағасын беруді қамтамасыз етеді.

Комиссияның міндеті және қызметі

Негізгі міндеттері:

• М.Әуезов атындағы ОҚУ білім алушылары арасында академиялық адалдыққа жат қылықты ескерту;

• Академиялық адалдыққа жат қылық дерегі орын алған жағдайда: көшіру, плагиат, сөз байласу және т.б. тәуелсіз сараптама жүргізу;

• жазбаша жұмыстың кез-келген түрін орындау барысында академиялық адалдық қағидалары мен этика нормаларының сақталуын бағалау;

Комиссияның негізгі қызметтері:

- білім алушылардың жазбаша жұмысын этикалық бағалауға қатысу және білім алушының жазбаша жұмысына Академиялық адалдық тұрғысынан этикалық сараптама ұйымдастыру;
- оқу мерзімінде және аралық аттестация кезеңінде академиялық адалдыққа жат қылықпен және этика нормаларын бұзумен байланысты пайда болған даулы сұрақтарды қарау;
- білім беру процесіне академиялық адалдық қағидаларын енгізу және білім алушының этика нормаларын бұзатын мінез-құлқын ескерту бойынша іс-шаралар өткізу;
- бұзушылық әрекеттері дерегі бойынша комиссия жұмысының нәтижесінде жиналыстар өткізу;
- қоғамды басқарудың өзге де органдарымен өзара байланыс орнату: студенттік ректорат, факультеттердің студенттік деканаттары.

Комиссия құрамы:

- әкімшілік, оқытушылар, студенттік өзін-өзі басқару кеңесі құрамынан құралады және ректордың бұйрығымен бекітіледі;
- Комиссия 3 жылға тағайындалатын, келесі мерзімге қайта тағайындалу мүмкіндігі бар төрағадан, төраға орынбасарынан, жауапты хатшыдан және мүшелерден (3 кем емес), жалпы саны тақ саннан тұрады.

Комиссия жұмысының тәртібі:

- Комиссия отырысы академиялық адалдықты бұзу деректері анықталған жағдайда, бірақ тоқсанына бір реттен кем емес жиілікте өткізіледі.
- Комиссия білім алушылардың жазбаша жұмысына сараптамалық баға беруді жүзеге асырады және академиялық адалдыққа жат қылықпен байланысты жағдайларға (көшіру деректері, жұмыстың жеке тиесілілігі, бағаларды көтермелеу) талдау жасайды.

Комиссия қорытындысы академиялық адалдықты бұзушылық дерегін алқалы түрде қарап, дауыс беру арқылы шығарылады. Дауыс саны тең болған жағдайда төраға дауысы шешуші болып саналады.

- Комиссия ұсынылған жазбаша жұмыстарға сараптама жасау және білім алушының теріс мінез-құлқына талдау нәтижесінде келесідей қорытынды шығара алады:

- өзге мәтінді иемденіп алудың бірнеше жағдайы анықталса, жазбаша жұмыс үшін бағаны төмендету (авторлық құқықты көрсететін сілтемелердің жоқтығы)

- плагиат, көшіріп алу, қайталап жазу орын алған жағдайда білім алушының/ магистранттың жазбаша жұмысының күшін жою;

-бақылау жұмысын қайта өткізуді ұсыну;

-бақылау жұмысын ақылы негізде жазғы семестр кезеңінде тапсыруды ұсыну;

-сөгіс жариялау;

- тәртіптік ескерту жасау;

- сынақ мерзімін белгілеу;

- білім алушыны университеттен шығару;
- қызметкерді, оқытушыны жұмыстан шығару.

Академиялық адалдық мәселелері жөніндегі Комиссияның құқықтары мен міндеттері:

Комиссия құқылы:

- түрлі салалар бойынша маман болып табылатын тәуелсіз сарапшылар мен кеңесшілерге көмек сұрап жүгінуге;
- өз құзіретіне жататын мәселелер бойынша шешім қабылдауға және түсіндірмелер, ұсыныстар, бұйрықтар беруге;
- университет білім алушыларының бұзушылық мінез-құлқы деректеріне қатысты өзінің қорытындылары мен негіздемелері туралы ректоратты, деканаттарды жазбаша нысанда хабардар етуге;
- Комиссия қызметін құжаттандыру, мәжіліс өткізу тәртібін анықтау, мәжіліс хаттамаларын жүргізу, оның мүшелеріне өткізілетін мәжіліс туралы хабарлау, сондай-ақ мәжілісті өткізу.

Комиссия міндетті:

- осы ережеде қарастырылған қызметтерді сапалы және уақытылы орындау.

Осы ережеге өзгерістер мен толықтырулар ережені жаңа басылымда дайындау немесе өзгерістерді (толықтыруларды) ережеге қосымшалар түрінде рәсімдеу арқылы университет Ғылыми Кеңесі шешімінің және ректор бұйрығының негізінде енгізіледі.

Осы ереже бекітілген күннен бастап күшіне енеді және өзгерістер мен толықтырулар енгізілгенге дейін қолданылады.

**Академиялық адалдық ережесін бұзу туралы
АКТ**

Пән:

Оқу қызметінің түрі:

Оқытушының АЖТ:

Білім алушының/ магистранттың АЖТ:

Курс _____ тобы _____

Күні:

Аудитория:

Уақыты:

Бұзушылыққа сипаттама:

Емтиханға қатысуға құзіретті оқытушының немесе тұлғаның қолы:

_____ 201__ г.

Білім алушының қолы:

_____ 201__ г.

Актімен таныстым:

Факультет\ЖМ деканы:

_____ 201__ г.

Топ тәлімгері:

_____ 201__ г.

Білім алушылардың компьютерлік тестілеу әдісі арқылы өткізілетін және ауызша, жазбаша, аралас емтихандағы жүріс-тұрыс Ережесі

1. Білім алушылар компьютерлік тестілеу әдісі арқылы өткізілетін және ауызша, жазбаша, аралас емтихандарға тек студенттік билет болғанда ғана жіберіледі және емтиханға уақытылы келуге міндеттенеді.

2. Емтиханда ұялы телефондар, құлаққаптар, флешкалар және өзге де ақпарат алмасушы құралдар қолдануға тыйым салынады. Көрсетілген құралдар анықталған жағдайда оларды алу туралы акт толтырылады, білім алушы емтиханнан шығарылады. Бұл емтиханды қайта тапсыру жазғы семестр кезінде ақылы негізде жүзеге асырылады.

3. Алдау парағын (шпаргалка) қолдануға тыйым салынады. Алдау парағы (шпаргалка) анықталған жағдайда оны алу туралы акт толтырылады, білім алушы емтиханнан шығарылады. Бұл емтиханды қайта тапсыру жазғы семестр кезінде ақылы негізде жүзеге асырылады.

4. Эстетикалық көрінісі жоқ (жайылған шаш, қысқа шорты, майка, спорттық киім, сланцы, куртка, бейсболка, бас киім және т.б) білім алушылар емтиханға жіберілмейді.

5. Компьютерлік класқа және емтихан өтетін аудиторияға спорттық үлгідегі сумкаларды, рюкзактарды, пакеттерді, көлемді сумкаларды, сырт киімді, кітап, жазба кітаптар, дәптерлер, анықтамалар, сөздікер және т.б алып кіруге болмайды.

6. Емтиханда сағыз шайнауға, ішуге, жеуге, сөйлесуге, айтып тұруға, орын ауыстыруға, қажеттілік жоқ жағдайда аудиторияда жүруге, аудиториядан шығуға болмайды. Осы талаптар бұзылған жағдайда акт толтырылады, білім алушы емтиханнан шығарылады. Бұл емтиханды қайта тапсыру жазғы семестр кезінде ақылы негізде жүзеге асырылады.

7. Білім алушының этикаға жат жүріс-тұрысы орын алса (сөзге келу, дөрекілік, ескертуге құлақ аспау, жүріс-тұрыс ережелері талаптарына бағынғысы келмеу және т.б) сәйкес акт толтырылады, ректордың атына әкімшілік жазалау шарасын қолдану туралы мәлімдеме беріледі.

8. Білім алушы келесі техникалық және өзге де себептер бойынша емтиханның келесі күнінен кешіктірмей апелляциялық шағым келтіре алады:

- дұрыс жауаптың болмауы;
- жауаптардың жоқтығы;
- екі бірдей дұрыс жауаптың болуы;

- тапсырманың болмауы;
- тапсырманың оқылмауы.

М.Әуезов атындағы ОҚУ білім алушысының АКАДЕМИЯЛЫҚ АДАЛДЫҚ КОДЕКСІ

Мен, М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің студенті, елдің жоғары дәрежелі және жоғары адамгершілікті мамандар дайындау бағытындағы университет миссиясын іске асыруда өзімнің жауапкершілігімді сезіне отырып; университет қауымдастығының корпоративтік мәдениетін қолдауды және дамытуды, білім беру жүйесінің алдыңғы қатарлы мекемесі және Қазақстанның кәсіби мамандарын дайындау оралығы ретінде ретінде М.Әуезов атындағы ОҚУ имиджін сақтауды өзімнің міндетім деп санай отырып, осы М.Әуезов атындағы ОҚУ білім алушысының Академиялық адалдық кодексін қабылдаймын және оны сөзсіз сақтауға міндеттенемін.

1-бап. ҚР қолданыстағы заңнамасын, М.Әуезов атындағы ОҚУ Жарғысын, ішкі тәртіп ережелерін және университеттің өзге де нормативтік актілерін сақтау.

2-бап. Университет қоғамдастығында жоғары академиялық мәдениетті, сенімді ахуалды және өзара құрметті қолдауға жағдай жасау. Пайда болған келіспеушіліктерді бейбіт жолмен шешуге ұмтылу, өзге білім алушыларға қатысты күш қолдануды болдырмау.

3-бап. Оқыту процесінде адалдыққа жат әрекетке, немқұрайлылыққа, әділетсіздікке жол бермеу қажет деп ұғынып, білім алуға және бақылаудың барлық нысандарында адалдық таныту.

4-бап. Оқытушылармен, қызметкерлермен, университет әкімшілігі өкілдерімен қарым-қатынаста сыпайылық таныту, оларға өзімшілдік қатынас танытпау және дәрежелілік пен теріс қылық көрсетпеу.

5-бап. Университет абыройына немесе студенттік қоғамдастық беделіне зиян келтіретін іс-әрекеттен бас тарту.

6 бап. Түрлі жаман әдеттерден бас тарту.

7бап. Университет мүлкінің сақталуына қамқор болу және қиратуға жол бермеу.

8 бап. Тартымды көріну, сырт келбеті этика нормаларына сәйкес келу және оқу сабақтарына кедергі келтірмеу, білім алушылар мен оқытушының назарын оқу процесінен өзге жаққа аудармау.